

ВЕЛИКІ БУДОВИ КОМУНІЗМУ І ЗАВДАННЯ АРХЕОЛОГІВ РАДЯНСЬКОЇ УКРАЇНИ

Радянський народ, керований партією більшовиків, з величезним патріотичним піднесенням приступив до спорудження великих будов комунізму — гідроелектростанцій на Дніпрі, Дону, Волзі, Аму-Дар'ї, каналів в пісках Кара-Кумів, в степах України та Криму.

Ще ніколи в історії людства не було і не могло бути подібних прикладів одноразового будівництва такої кількості грандіозних споруд.

Тільки в умовах соціалістичного суспільства під проводом партії Леніна—Сталіна стає можливим виконання цих гігантських завдань.

Через п'ять-шість років, коли засвітяться вогні нових гідроелектростанцій і потече по каналах вода в пустині і посушливі степи, оновляться величезні простори півдня СРСР — від Дніпра до Середньої Азії.

Великі будови комунізму споруджує вся країна. Всі радянські народи незалежно від того, чи на землях їх республік, чи в сотнях і тисячах кілометрів від їх кордонів розпочаті ці будови, — активно включились у будівництво. Це є ще одним свідченням сталінської дружби народів Радянського Союзу.

Історична постанова про будівництво Каховської гідроелектростанції, Південно-Українського та Північно-Кримського каналів має вирішальне значення для перетворення природи значної частини півдня Української РСР та півночі Криму.

Нові потужні джерела електроенергії дозволять ще більше розвинути промисловість, електрифікацію сільського господарства України.

Нові канали разом із лісосмугами покладуть кінець посухам, чорним бурям, посухам; вони забезпечать високі і сталі врожаї всіх сільсько-господарських культур, дозволять набагато розвинути бавовництво, плідівництво і тваринництво півдня нашої країни.

Землі семисот колгоспів та десятків радгоспів південних степових областей Української РСР (Дніпропетровської, Запорізької, Херсонської та Миколаївської) загальною площею 1200 тис. га будуть зрошені водами Південно-Українського каналу.

Обсяг робіт по спорудженню Каховської гідроелектростанції, Південно-Українського та Північно-Кримського каналів величезний. Тут буде створено великі водоймища і прорито декілька тисяч кілометрів основних та відвідних каналів; буде збудовано понад тисячу водонапірних споруд; самих тільки залізобетонних робіт буде виконано обсягом понад 2,5 млн. м³; щоденно тут буде освоюватися в середньому близько тисячі вагонів будівельних матеріалів.

Радянські вчені та спеціалісти знаходяться на передових позиціях цього грандіозного будівництва. Геологи та гідротехніки, будівельники та

електротехніки, агрономи, зоотехніки і інші спеціалісти беруть активну участь у проектувальних, польових, будівельних та інших підготовчих роботах.

Активно включилися до праці на новобудовах і радянські археологи. Небували за своїм розмахом земляні роботи будуть провадитися в районах, насичених археологічними пам'ятками. Азово-Чорноморські степи, що є плацдармом будівництва Каховської гідроелектростанції та Південно-Українського каналу, містять у своїх надрах величезні речові багатства, створені працею людини на протязі багатьох десятиків тисячоліть.

Первісна людина вперше з'явилася тут, як про це свідчать недавні відкриття в урочищі Круглик поблизу Запоріжжя, на досить ранньому ступені свого розвитку — в ашельську епоху раннього палеоліту.

Кам'яний, бронзовий та залізний віки історії культури людства залишили тут численні знаряддя праці, вжитку, прикраси, руїни місць поселень, поховання. Перехід від найбільш ранніх ступенів суспільного розвитку до матріархату, а пізніше і до патріархату, від первісно-общинного ладу до класового — рабовласницького і феодального — суспільства простежується на місцевих пам'ятках дуже яскраво і переконливо.

Особливо багато представлені на цій території пам'ятки неоліту (відома Кам'яна Могила на Мелітопольщині), бронзової доби (на Азово-Чорноморському узбережжі знаходилось одне з вогнищ найдревнішої металургії, про що свідчать скарби Херсонської, Запорізької та інших областей), скіфських та сарматських племен (тут височать сотні великих скіфських та сарматських курганів), древньогрецьких та греко-скіфських міст і поселень (досить згадати таку визначну пам'ятку, як Ольвія).

На території новобудов багато поселень і могильників ранніх слов'ян, вивчення яких має велике значення у зв'язку з проблемою походження і ранніх етапів історії східнослов'янських племен — предків російського, українського та білоруського народів.

Спорудження Каховської гідроелектростанції та Південно-Українського каналу стимулює широке розгортання розшуків і розкопок усіх груп археологічних пам'яток українського Приазов'я та нижньої Наддніпрянщини.

На трасах каналів, які переріжуть південно-східну Україну в різних напрямках, безперечно, буде виявлена велика кількість древніх міст, поселень, могильників. Створювані величезні водоймища закриють доступ до сотень стоянок, селищ, городищ, тисяч поховань. Досить сказати, що на одній тільки р. Молочній, недалеко від Мелітополя, в районі винятково багатим на археологічні пам'ятки, буде споруджено грандіозне водоймище на 6 млрд. м³ води.

Все це ставить перед радянськими археологами невідкладні завдання найвідповідальнішого значення.

Необхідно за дуже стислі строки провести велику роботу по археологічним розвідкам і нанести на археологічну карту України всі стоянки, селища, городища, могильники, скарби, окремі важливі знахідки, виявлені на спроектованих трасах каналів, площах затоплення і ділянках будівництва гідроелектричних і насосних станцій.

Одночасно потрібно провадити археологічні розкопки, щоб до початку великих земляних робіт розкрити та дослідити найважливіші археологічні пам'ятки, які мають наукове значення. Необхідно також організувати систематичний археологічний нагляд за земляними роботами на будівництві, що дасть змогу зібрати і відповідним чином зафіксувати всі виявлені при цьому пам'ятки далекого минулого нашого народу.

При організації археологічних досліджень і нагляду за земляними роботами на будівництві археологи перш за все повинні врахувати високий рівень механізації земляних робіт (на будівництві будуть працювати багато сотень екскаваторів, скреперів, бульдозерів, землесосних установок). Організація археологічного нагляду в цих умовах потребує продуманої і добре розробленої методики.

Серед будівників повинна бути організована широка пропаганда завдань, які стоять перед археологами.

Оскільки археологи не зможуть обійтися тільки власними силами, на допомогу їм потрібно організувати на місцях широкий актив з учителів, музейних працівників, краєзнавців, студентів, учнів, з робітників, службовців та інженерів будівництва.

Радянські археологи, в тому числі і археологи Української РСР, починають цю велику роботу, маючи значний досвід подібних досліджень, одержаний під час грандіозних новобудов довоєнних сталінських п'ятирічок. Роботи археологів на Метробуді, Волгобуді, Волго-Доні, Маничбуді, Баксанбуді і на десятках інших будівництв збільшили археологічні багатства СРСР і допомогли відкрити немало нових сторінок древніх періодів історії людства.

Свій вклад внесли в цю справу і археологи Радянської України; так звана Дніпробудівська експедиція в 1927—1933 рр. провадила значні археологічні дослідження в районі будівництва Дніпровської гідроелектростанції ім. В. І. Леніна.

В районах порожистої частини Дніпра, Нікополя, дуги, утвореної Дніпром та Конкою поміж селами Іванівкою, Кам'янкою-Дніпровською та Великою Знам'янкою, Запорізької обл., р. Молочної, поблизу Мелітополя, були відкриті сотні стоянок, селищ, городищ і могильників не тільки вже відомих, а й нових типів. Досить згадати чудові відкриття пам'яток доби палеоліту, неоліту, бронзи, культури полів поховань, історія вивчення яких у цій частині Наддніпрянщини (а для доби неоліту та бронзи — і України в цілому) чітко розподіляється на два етапи: до і після Дніпробудівської експедиції.

Ці роботи мали і істотні недоліки. Найголовніший з них полягав у тому, що допускався розрив між польовими дослідженнями, з одного боку, та камеральною і дослідною розробкою знайдених матеріалів — з другого, внаслідок чого значна кількість добутого тоді археологічного матеріалу досі ще не видана.

Радянські археологи нині вже не ті, якими вони були 15—20 років тому. Успішно оволодіваючи методологією марксизму-ленінізму, вони вчаться застосовувати її в своїй практичній науково-дослідній роботі. Корифей науки, великий друг вчених товариш Сталін озброїв нас своїми геніальними теоретичними працями, зокрема такими, як „Про діалектичний і історичний матеріалізм“, „Марксизм і питання мовознавства“. Все це дає підстави вважати, що роботи археологів на великих будовах комунізму будуть новим вкладом, гідним передової радянської науки.

Інститут археології Академії наук Української РСР перебудував свої плани (експедиційний і науково-тематичний) на другу післявоєнну п'ятирічку, підпорядкувавши їх в значній мірі завданням археологічних робіт на будівництві Каховської гідроелектростанції та Південно-Українського каналу. В інституті створено декілька археологічних експедицій, що складаються з багатьох загонів, які повинні стати організаторами археологічних досліджень та нагляду на окремих ділянках будівництва.

Однією з основних проблем плану науково-дослідної роботи інституту є вивчення археологічних багатств території народних будов.

Археологічні дослідження на будівництві Каховської гідроелектростанції та Південно-Українського каналу колектив Інституту археології АН УРСР буде провадити разом з Інститутом історії матеріальної культури АН СРСР, з історичними та краєзнавчими музеями Української РСР. Таке об'єднання сил, дружна спільна праця, тісний повсякденний діловий контакт, взаємодопомога і обмін досвідом значно сприятимуть досягненню бажаних результатів.

Разом з усім радянським народом, з усіма іншими вченими і спеціалістами археологи Радянської України виконують ті почесні і відповідальні завдання, які поставлені перед ними спорудженням великих будов комунізму.
